

Y Kuşağı Üyelerinin Siber Zorbalık, Siber Mağduriyet ve Farkındalıkları Üzerine Bir Araştırma^{1 2 3}

Bennur ÖZTÜRK⁴

Başvuru Tarihi: 24.08.2023

Kabul Tarihi: 09.11.2023

Makale Türü: Araştırma Makalesi

Öz

Bu çalışmanın temel amacı, Türkiye’de bulunan y kuşağı üyesi bireylerin siber zorbalık, siber mağduriyet ve siber zorbalık farkındalığına ilişkin algılarını ortaya koymaktır. Aynı zamanda, farklı demografik faktörlere bağlı olarak bireylerin siber zorbalık ve siber mağduriyet konularındaki farkındalıkları arasındaki farklılaşmayı anlamak hedeflenmektedir. Bu demografik faktörler arasında cinsiyet, yaş, sosyoekonomik durum, günlük internet kullanım süresi, internet kullanımının amacı, sosyal medya alışkanlıkları, aile yapısı ve eğitim düzeyi bulunmaktadır. Araştırmada 244 katılımcıya “Kişisel Bilgi Formu”, “Revize Edilmiş Siber Zorbalık Envanteri”, “Siber Mağduriyet Envanteri” ve “Siber Zorbalığa İlişkin Duyarlılık Ölçeği” anketleri yöneltilmiştir. Araştırma bulguları IBM SPSS Statistics 27 programı kullanılarak incelenmiş ve bulgular yorumlanmıştır. Elde edilen sonuçlar, siber zorbalık farkındalığı ve siber zorbalığa maruz kalma arasında pozitif ve düşük düzeyde bir korelasyon, siber zorbalık yapma ve siber zorbalığa maruz kalma arasında ise pozitif ve orta düzeyde bir korelasyon olduğunu göstermektedir. Katılımcıların siber zorbalık davranışları, cinsiyet, yaş ve baba eğitim seviyesi faktörlerine bağlı olarak değişkenlik gösterirken sanal zorbalığa maruz kalma durumları ise yaş, anne eğitim seviyesi, baba eğitim seviyesi ve sahip olunan sosyal ağ sayısı gibi faktörlere göre çeşitlilik arz etmektedir. Bunun yanı sıra, sanal zorbalık farkındalığı ise sadece anne eğitim seviyesine bağlı olarak farklılaşmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Farkındalık, Siber Mağduriyet, Siber Zorbalık, Y Kuşağı

Atıf: Öztürk, B. (2023). Y kuşağı üyelerinin siber zorbalık, siber mağduriyet ve farkındalıkları üzerine bir araştırma. *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 23(4), 1463-1488.

¹ Bu çalışma etik kurul izin belgesi gerektirmemektedir.

² Bu çalışma Bennur Öztürk tarafından 2023 yılında Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyoloji Anabilim Dalı Sosyoloji Bilim Dalı Tezli Yüksek Lisans programında Doç. Dr. Melih ÇOBAN’ın danışmanlığında savunulmuş olan “Türkiye’deki Y Kuşağı Mensubu Bireylerin Siber Zorbalık ve Siber Mağduriyet Algıları: Bir Alan Çalışması” adlı tezinden türetilmiştir.

³ “Y Kuşağı Üyelerinin Siber Zorbalık, Siber Mağduriyet ve Farkındalıkları Üzerine Bir Araştırma” başlıklı makalemde danışman hocamın isminin yazar olarak bulunmasından feragat ettiğini bildiririm.

⁴ Doğuş Üniversitesi, Fen- Edebiyat Fakültesi, Sosyoloji Bölümü, bozturk@dogus.edu.tr, ORCID: 0000-0002-7457-5531

A Study on Generation Y Members' Awareness of Cyberbullying and Cyber Victimization

Bennur ÖZTÜRK⁵

Submitted by: 24.08.2023

Accepted by: 09.11.2023

Article Type: Research Article

Abstract

The main purpose of this study is to reveal the perceptions of Generation Y individuals in Turkey regarding cyberbullying, cyber victimization, and cyberbullying awareness. Simultaneously, the aim is to understand the variation in individuals' awareness of cyberbullying and cyber victimization issues based on different demographic factors. Among these demographic factors are gender, age, socioeconomic status, daily internet usage duration, purpose of internet usage, social media habits, family structure, and educational level. In the research, 244 participants were administered the "Personal Information Form", "Revised Cyberbullying Inventory", "Cyber Victimization Inventory" and "Cyberbullying Sensitivity Scale" questionnaires. The research findings were analyzed using IBM SPSS Statistics 27 software and interpreted. The obtained results indicate a positive and low-level correlation between cyberbullying awareness and exposure to cyberbullying, and a positive and moderate-level correlation between engaging in cyberbullying and being exposed to cyberbullying. While participants' cyberbullying behaviors vary depending on factors such as gender, age, and father's education level, their experiences of virtual victimization show diversity based on factors like age, mother's education level, father's education level, and the number of owned social networks. Additionally, awareness of cyber bullying varies only based on mother's education level.

Keywords: Awareness, Cyberbullying, Cyber Victimization, Generation Y

⁵ Doğuş University, Faculty of Arts and Sciences, Department of Sociology, bozturk@dogus.edu.tr, ORCID: 0000-0002-7457-5531

Giriş

Günümüzde zorbalık, önemli bir toplumsal sorun hâline gelmiştir ve çeşitli alanlarda ciddi etkileri olan bir konu olarak karşımıza çıkmaktadır. Zorbalık, kurban konumundaki bireyin üstünlük, fiziksel, sözel ve psikolojik anlamda başka bir kişi veya grup tarafından istismar edilmesi olarak tanımlanmaktadır (Tamer ve Vatanartıran, 2014, s. 2). Bu kavram, ilk olarak Olweus tarafından “mobbing” terimiyle ilişkilendirilerek açıklanmıştır. Ona göre, zorbalık, güç dengesizliği içeren ilişkilerde bir kişi veya grup tarafından başka bir kişi veya gruba yöneltilen rahatsız edici, saldırgan davranışlardır (Olweus, 1993, s. 8). Besag (1989, s. 13) ise zorbalığı güçlü konumda olan kişilerin güçlerini ve çıkarlarını koruma ve gösterme amacıyla daha güçsüz olanlara yönelik fiziksel, psikolojik, sözel saldırılar ve acı verme eylemleri olarak tanımlamıştır.

Zorbalık davranışları saldırganlık eylemlerine benzese de ayrıldığı noktalar bulunmaktadır. Bir davranışın zorbalık olarak tanımlanabilmesi için bu eylemin zorbalık yapan kişi tarafından *kasıtlı* olarak gerçekleştirilmesi ve zorbanın bundan keyif almayı, eğlenmeyi ve çıkar sağlamayı amaçlaması gerekmektedir. Zorbalığı saldırganlıktan ayıran bir diğer özellik ise *sürekli* arz etmesidir. Bir davranışın bir veya birkaç kez gözlenmesi zorbalık olarak kabul edilmemekte; bunun yerine davranışın sürekli bir şekilde devam etmesi gerekmektedir. Ayrıca, zorba davranışların görüldüğü durumlarda *güç dengesizliği* de söz konusudur. Zorbalık yapan birey, kendisini mağdurdan daha güçlü görmektedir ve bu durum da mağduru kendini korumasını ve savunmasını zorlaştırmaktadır (Olweus, 2003, s. 12).

Zorbalık türlerine ilişkin farklı tanımlamalar mevcuttur. Olweus (1993, s. 10), zorbalığı *doğrudan zorbalık* (*direct bullying*) ve *dolaylı zorbalık* (*indirect bullying*) olmak üzere iki temel kategoriye ayırmıştır. Doğrudan zorbalık, kendi içinde *fiziksel* ve *sözel zorbalık* olarak iki alt kategoriye ayrılmakta ve fiziksel zorbalık; vurma, itme, dövme gibi bedensel müdahaleleri içerirken sözel zorbalık alay etme, takma ad kullanma, asılsız söylentiler çıkarma ve yayma, topluluk içinde küçük düşürme gibi sözel eylemleri kapsamaktadır. Sharp ve Smith'in (1994) sınıflandırmasına göre, zorbalık; *fiziksel, sözel ve dolaylı* olmak üzere üç ana grupta ele alınmaktadır. Fiziksel zorbalık; tekmeleme, vurma, mağduru eşyasına el koyma gibi eylemleri içerirken sözel zorbalık kategorisinde aşağılama, alay etme, küçük düşürme, sürekli sözlü taciz, ırkçı söylemlerde bulunma gibi davranışlar yer almaktadır. Dolaylı zorbalık kategorisinde ise dedikodu yayma, mağduru gruptan uzaklaştırarak dışlama ve arkadaşlıktan yoksun bırakma gibi davranışlar bulunmaktadır (Akt., Şahin ve Akbaba, 2017, s. 25).

Günümüzde teknolojinin hayatın her alanında yaygın bir şekilde kullanılıyor olmasıyla zorbalık artık fiziksel dünyanın sınırlarını aşarak sanal ortama da taşınmıştır. Sanal ortamda gerçekleştirilen zorbalık davranışları, *siber zorbalık* terimiyle açıklanmaktadır. Siber zorbalık kavramı; çevrim içi zorbalık, elektronik zorbalık, internet tacizi gibi kavramlar için kullanılan şemsiye bir terim niteliğindedir ve bir davranışın siber zorbalık olarak tanımlanması için tıpkı geleneksel zorbalıkta olduğu gibi *tekrar* ediyor olması, *psikolojik şiddet* içermesi ve *kasıtlı* olarak yapılması gerekmektedir. Geleneksel zorbalık ile siber zorbalık arasında ayırım yapılırken gücün önemli bir faktör olduğunu vurgulamak gerekmektedir. Geleneksel zorbalıkta, zorba kişinin mağdur üzerinde fiziksel veya sosyal bir güce sahip olması söz konusuysen siber zorbalıkta güç, teknolojik bilgi ve beceriye dayanmaktadır. Teknolojiyi kullanabilen ve sanal dünyada aktif olan bireyler, mağdur üzerinde güç elde edebilmekte ve fiziksel dünyada güçlü olmasalar dahi sanal ortamda zorba davranışlar sergileyebilmektedir. Öte yandan, siber zorbalığa maruz kalan bireylerin aynı zamanda geleneksel zorbalıkla karşılaşması da mümkündür. Siber zorbaca davranışlarda bulunan bireyler, zorbalık eylemlerini yüz yüze de devam ettirebilmektedir. Başka bir ifadeyle, mağduriyet hem sanal dünyada hem de fiziksel dünyada yaşanabilmektedir (Tokunaga, 2010, s. 279).

E-posta, SMS, sohbet odaları, bloglar, forum siteleri ve sosyal ağlar gibi elektronik iletişim araçları aracılığıyla gerçekleştirilebilen siber zorbalık çeşitli biçimlerde uygulanabilen bir fenomendir (Patchin ve Hinduja, 2006, s. 155). Örneğin, *çevrim içi tartışmalar (flaming)* kaba ve öfkeli bir şekilde yapılan, genellikle saldırgan bir dilin kullanıldığı geçici tartışmalardır. *Alev savaşı (flame war)* olarak adlandırılan daha uzun süren tartışmalar ise hakaret ve bazen tehditler içerebilir. *Rahatsızlık verme (Harassment)*, bir hedefe sürekli saldırgan mesajların gönderilmesidir. Bu tür zorbalık, e-posta, SMS gibi kişisel iletişim kanallarıyla gerçekleştirilebileceği gibi toplu iletişim kanallarında da yaygın olarak uygulanabilir ve hem uzun süreli hem de tekrarlayan bir şekilde devam ettirilebilir. *Karalama (Denigration)*, bir hedef hakkında doğru olmayan ve zarar verici konuşmalardır. Bu zararlı konuşma, sanal ortamda yayımlanabilir ve başkalarına iletilebilir. Bu zorbalık türüyle bireyin saygınlığına zarar vermek amacıyla doğru olmayan iddialar ve söylentiler yayılabilir. Bir diğer zorbalık türü, *başkasıymış gibi davranma (impersonation)*; siber zorbanın hedefteki kişiyi taklit etme, onun adına yayınlar yapması gibi davranışlarını içeren bu zorbalık türü hedefteki kişinin kişisel ağlarının şifrelerinin kırılmasıyla kişisel web sayfasında, profilinde, bloğunda veya diğer iletişim kanallarında gerçekleştirilebilir. Bireyin kişisel bilgilerinin veya utanmasına neden olabilecek bilgilerinin izin alınmadan paylaşılması durumunu içeren *izinsiz bilgi paylaşımı (outing and trickery)* ise yerel kablosuz bağlantılar, kısa mesajlar veya web siteleri aracılığıyla gerçekleştirilebilir. *Sanal dışlama (Exclusion)*, kimin grup içinde üye ve kimin gruptan dışlanmış olduğunun belirlenmesiyle alakalıdır. Bu tür zorbalık, çevrim içi oyunlarda, grup bloglarında veya şifre korumalı iletişim platformlarında meydana gelebilir ve bu durum dışlanan birey üzerinde yoğun duygusal etkilere yol açabilir. *Sanal taciz (Cyberstalking)*, tehdit içeren, göz korkutucu, saldırgan veya şantaj içeren mesajların hedefteki kişi veya kişilere tekrar tekrar gönderilmesidir. Siber tacizciler, hedefteki bireyin itibarını zedelemek, arkadaşlık ilişkilerine zarar vermek amacıyla bu tür davranışları sergileyebilir. Bu davranışlar hem bireysel hem de toplumsal düzeyde olumsuz sonuçlara yol açabilir (Willard, 2007, s. 5-13).

Araştırmalarda doğrudan ilişkili nedenlerden bahsedilmese de bazı değişkenlerin siber zorbalık ve siber mağduriyet konusunda etkili olduğu ortaya konmuştur. Bu konuda ortak bir görüş olmamasına rağmen siber zorbalık davranışlarının ve siber zorbalığa maruz kalmada cinsiyet, yaş, sosyoekonomik düzey, internet kullanımı, aile tutumları, kişilik özellikleri gibi değişkenlerin etkili olduğu araştırmalarda görülmektedir (Gönültaş, 2019).

Cinsiyet faktörü araştırmalara çok konu olsa dahi bunun üzerine ortak bir görüş bulunmamaktadır fakat yapılan araştırmalarda cinsiyet faktörünün siber zorbalık üzerinde etkisi olabileceği tartışma konusu olmuştur. Bazı kaynaklar kızların/kadınların erkeklere oranla daha fazla zorbalık yaptığını dile getirirken bazı kaynaklar ise erkeklerin daha fazla zorba davranışlarda bulunduğunu ifade etmektedir (Keith ve Martin, 2005; Erdur-Baker ve Kavşut, 2007, Akt., Gönültaş, 2019). Altundağ (2016, s. 34), yaptığı araştırmada lise seviyesindeki erkek öğrencilerin kız öğrencilere göre sanal ortamda daha çok zorba davranışlar sergilediklerini ve zorbalığa uğradıklarını ortaya koymuştur. Cinsiyet faktörüyle ilgili görüşlerin farklılaşmasında yapılan araştırmaların yer, zaman gibi farklı bağlamlarda yürütülmesinin etkisi vardır. Ayrıca araştırmalar zorbalık yapan bireylerin daha baskın karaktere sahip olduğunu ve çabuk öfkelenediklerini de ortaya koymaktadır. Bu durum, bireylerin problem çözme becerileri düşük, kurallara uymakta zorlanan dolayısıyla çözümü şiddette bulan bireyler olduğunu da göstermektedir (Serin, 2012, s. 15).

Yaş değişkeninin zorbalığı etkileyip etkilemediği konusunda da tıpkı cinsiyet değişkeninde olduğu gibi ortak bir görüş mevcut değildir. Kimi araştırmalar, yaş faktörünün siber zorbalıkla anlamlı bir ilişkisi olduğunu ortaya koyarken kimi araştırmalar yaş faktörünün siber zorbalık üzerinde bir etkisinin olmadığını ileri sürmektedir (Gönültaş, 2019). Williams ve Guerra'nın (2007, s. 16) yaptığı çalışma, siber zorbalığın sınıf seviyesine göre ne oranda değiştiğini incelemektedir. Örneklem olarak seçilen 5., 8. ve 11. Sınıf öğrencileri seçilen bu araştırmada varılan sonuca göre, en yüksek siber zorbalık ve siber mağduriyet düzeyinin ortaokul

öğrencileri arasında gerçekleştiği görülmüştür. Yapılan araştırmaların çoğunda siber zorbalık ve siber mağduriyet düzeyinin ergenlik dönemiyle paralellik gösterdiği ifade edilse de yaş faktörüyle ilgili alan yazınında ortak bir kaniya ulaşılamamaktadır. Bunun tespit edilebilmesi için daha geniş yaş gruplarıyla çalışmalar yürütülmesi gerekmektedir.

Sosyoekonomik düzeye göre siber zorbalık oranlarında değişiklik olup olmadığı kısıtlı sayıda araştırmada ortaya konmuştur (Gönültaş, 2019). Yapılan bazı araştırmalarda gelir düzeyi düşük çevrelerde yaşayanların, orta ve yüksek gelire sahip çevrelerde yaşayanlara oranla daha fazla siber mağduriyet yaşadığı sonucu elde edilmiştir (Serin, 2012). Samsun ilinde araştırma yürüten Manap (2012), toplam 25.666 öğrenciyle yaptığı çalışmada, kendini yüksek sosyoekonomik düzeyde gören kişilerin diğerlerine kıyasla daha fazla siber zorbalık davranışı sergilediği sonucunu elde etmiştir. Siber zorbalık ve mağduriyet düzeylerinde ailesel nedenlerin de önemli rol oynadığı bilinmektedir. Araştırmalarda anne ve babası yakından ilgilenen çocukların daha az saldırgan eğilimler gösterdiği, gösterse dahi buna dair önlemlerin daha erken alındığı görülmektedir; öte yandan aile tarafından ihmal edilmiş ya da istismara uğramış çocukların zorbalığa olan eğilimlerinin arttığı da ortaya konmuştur. Ailesi tarafından şiddete uğrayan bireylerin ebeveynlerini ilerleyen zamanlarda taklit etme olasılığı ise daha fazladır (Sönmezay, 2010, s. 19). Anne ve baba tutumlarının çoğu eylemde olduğu gibi saldırganlık ve zorbalık üzerindeki etkileri de oldukça önemlidir. Ebeveynlerin çocuğa yaklaşımları ileride sergileyecekleri zorbalık üzerinde etki sahibidir (Serin, 2012, s.16).

Alan yazınında yapılan çalışmalar çoğunlukla siber zorbalığa maruz kalan bireylerin uğradığı psikolojik şiddeti ve bunun etkilerini ortaya koymaktadır (Ybarra ve Mitchell, 2004; Hinduja ve Patchin, 2006; Kowalski ve Limber, 2013) fakat şiddet, saldırganlık, zorbalık ve siber zorbalık aynı zamanda toplumsal problemleri de beraberinde getirmektedir; kişiler uğradıkları şiddet sonucunda toplumdan kendilerini izole ederek yalnızlaşabilir, kişinin güvenini ve öz saygısını zedelediği için sosyal becerilerinin olumsuz etkilenmesine neden olabilir. Siber zorbalık ve mağduriyet alanında yapılan araştırmalar genellikle ilkökul, ortaokul, lise ve üniversite öğrencileri üzerinedir. Şu an iş hayatının büyük bir çoğunluğunu oluşturan y kuşağı üzerine yapılan araştırmalar ise onların eğitim dönemlerini kapsar niteliktedir ve kuşak kavramı ele alınarak yapılan araştırmalar alan yazınında sınırlı sayıdadır. Bu çalışma, teknolojik gelişmelerin yeni hız kazandığı dönemde dünyaya gelen y kuşağının siber zorbalık, siber mağduriyet ve siber zorbalık farkındalığına yönelik algılarını belirlemeyi amaçlamaktadır. Bu amaçla bu araştırmada şu sorulara yanıt aranmıştır:

1. Y kuşağı mensubu bireylerin siber zorba davranışlar sergilemeleri, siber kurban olma durumları ve siber zorbalık farkındalığı arasında bir ilişki var mıdır?
2. Y kuşağı mensubu bireylerin siber zorba davranışlar sergileme ve siber kurban olma durumlarında;
  - i. Yaş
  - ii. Cinsiyet
  - iii. Sosyoekonomik düzey
  - iv. Eğitim durumu
  - v. Çalışma durumu
  - vi. Anne-baba eğitim seviyesi gibi bazı demografik özelliklere göre farklılaşma var mıdır?
3. Y kuşağı mensubu bireyler sergiledikleri ve/veya maruz kaldıkları siber zorba davranışların farkındalar mıdır?

Yöntem

Bu bölümde, çalışmanın yapısına, katılımcı grubuna ve onların özelliklerine, araştırmada kullanılan veri toplama yöntemlerine ve analiz elde edilen verilerin çözümlenmesine odaklanılmıştır. Ayrıca, bu çalışma için Etik Kurul Onayına gerek duyulmamıştır.

Araştırma Modeli

Bu araştırmada, y kuşağı üyesi kişilerin siber zorbalık davranışları, siber mağduriyet düzeyleri ve siber zorbalık farkındalığı düzeyleri arasındaki korelasyon, ilişkisel tarama modeli kullanılarak incelenmiştir. İlişkisel tarama modeli, meydana gelen durum ve olayları objektif bir biçimde betimlemeyi, ortaya çıkan durum veya olaya neden olan değişkenlerin ilişkisi, durum veya olay üzerindeki etkileri ve bu etkilerin düzeylerini incelemeyi amaçlamaktadır (Karadağ, Baloğlu ve Yalçınkayalar, 2006, s. 71).

Çalışma Grubu

Bu araştırmanın çalışma grubunu 2021-2023 yılları arasında Türkiye’de bulunan 25-40 yaş aralığındaki y kuşağı mensubu 244 birey oluşturmaktadır. Kişisel Bilgi Formunda (KBF) bulunan bilgilere göre katılımcıların 177’si (%72,5) kadın, 65’i (%26,6) erkeklerden oluşmaktadır. Katılımcıların 2’si (%0,9) cinsiyet sınıflandırmasında “diğer” cevabını vermiştir. Katılımcıların yaş dağılımına göre, %61’i (n=149) 25-29 yaş aralığında, %20,1’i (n=49) 30-34 yaş aralığında ve %18,9’u (n=46) 35-40 yaş aralığındadır. Araştırmaya katılan bireylerin eğitim durumlarına göre dağılımına bakıldığında, %40,6’sı (n=99) lisansüstü eğitim almış, %44,3’ü (n=108) üniversite mezunu, %12,7’si (n=31) lise mezunu %0,8 (n=2) ortaokul, %0,8’i (n=2) ilkokul mezunu olarak belirlenmiştir.

Katılımcıların bir gün içinde internet kullanma süreleri, interneti kullanma amaçları, sahip oldukları sosyal ağ sayısı ve sosyal ağları kullanım amaçları araştırmadaki bulgular için ele alınan diğer değişkenlerdir. Katılımcıların gün içinde internette vakit geçirme süreleri incelendiğinde, %32,8’i (n=80) 1-3 saat, %27’si (n=66) 3-5 saat, %21,7’si (n=53) 5-7 saat ve %16’sı (n=39) 7 saat ve üzeri olarak belirlenmiştir. Ayrıca katılımcıların %74,2’si (n=181) interneti sosyal ağlar için, %65,6’sı (n=160) araştırma, eğitim için, %58,6’sı (n=143) başkalarıyla iletişim kurmak için, %39,8’i (n=97) müzik dinlemek için, %37,7’si (n=92) film/video izlemek için ve %13,1’i (n=32) oyun oynamak için kullandığını ifade etmiştir. Katılımcıların %9,4’ü (n=23) 1 adet, %15,2’si (n=37) 2 adet, %29,9’u (n=73) 3 adet ve %45,5’i (n=111) 4 ve üzeri sosyal medya hesabına sahip olduğunu ifade etmiştir. Ayrıca katılımcıların %64,3’ü (n=157) sosyal medya ağlarını araştırma/edite, %63,9’u (n=156) zaman geçirmek, %57,4’ü (n=140) başkalarıyla iletişim kurmak, %44,3’ü (n=108) içerik, video, fotoğraf vb. paylaşmak, %43’ü (n=105) sosyal ilişkilerini sürdürmek, %28,7’si (n=70) başkalarının yaptıklarını takip etmek, %27’si (n=66) ilgisini çeken gruplara katılmak, %11,5’i (n=28) oyun oynamak, %6,1’i (n=15) arkadaş edinmek ve %4,9’u (n=12) başkaları tarafından tanınmak amacıyla kullandıklarını belirtmiştir.

Veri Toplama Araçları

Araştırmada, katılımcılara sosyodemografik özelliklerini tespit etmek için İğdeli (2018) tarafından oluşturulan Kişisel Bilgi Formu (KBF) yöneltilmiştir. Katılımcıların siber zorbalık davranışlarını ve siber kurban olma düzeylerini anlamak için Tanrıku ve Erdur-Baker (2020) tarafından yenilenen “Üniversite Öğrencileri İçin Yenilenmiş Siber Zorbalık Envanteri” y kuşağına uyarlanmıştır. Ayrıca katılımcıların siber zorbalığa yönelik farkındalık düzeylerini anlamak amacıyla da Tanrıku’nun (2013) geliştirdiği “Siber Zorbalığa İlişkin Duyarlılık Ölçeği” kullanılmıştır.

Kişisel Bilgi Formu

Kişisel Bilgi Formunda araştırmaya katılan y kuşağı bireylerin demografik özelliklerini anlamak amacıyla kişilere, cinsiyet, yaş, kişinin eğitim seviyesi, kişinin annesinin ve babasının eğitim seviyesiyle ilgili maddeler yöneltilmiştir. Katılımcılara ayrıca, gün içinde internette ne kadar süre geçirdikleri ve kaç adet sosyal ağa sahip olduklarıyla ilgili maddeler de bu form aracılığıyla yöneltilmiştir.

Y Kuşağı İçin Yenilenmiş Siber Zorbalık Envanteri

Üniversite Öğrencileri İçin Yenilenmiş Siber Zorbalık Envanterinin (Tanrıkulu ve Erdur-Baker, 2020) y kuşağı için oluşturulmuş hâlidir. Bu envanterin her bölümü 12, toplamda 24 maddeden oluşmaktadır. Bu envanter iki kısımdan oluşmakta ve araştırmaya katılanların siber zorbalık davranışlarını sergileme ve bu davranışlara maruz kalma durumlarını ortaya koymayı amaçlamaktadır. Envanterin iki kısmı da aynı sorulardan oluşmaktadır. Katılımcılardan siber zorbalık davranışlarını ölçmek amacıyla envanterin ilk bölümünde yöneltilen maddeleri, son altı ay içinde sanal ortamda zorbalık davranışı sergiledilerse "Ben yaptım." ikinci bölümünde ise son altı ay içinde zorba davranışlara maruz kaldıysa "Bana yapıldı." düşüncesiyle yanıtlamaları istenmiştir. Y kuşağı için Yenilenmiş Siber Zorbalık Envanterinde derecelendirme şu şekildedir: 1 = hiç, 2 = bir kez, 3 = iki-üç kez, 4 = üçten çok kez. Envanter sonucunda elde edilen yüksek puanlar siber zorbalık davranışlarının daha sık yapıldığını veya siber zorbalığa maruz kalmanın daha sık gerçekleştiğini göstermektedir. Anketin güvenilirliğini test etmek amacıyla Cronbach Alpha testi gerçekleştirilmiştir. Cronbach Alpha, iç tutarlılık anlamında bilgi veren ve güvenilirliği kanıtlamak için kullanılan bir katsayıdır. Eşik değerlerine göre formdaki sorular güvenilir ise sonuç katsayı değerinin 1'e yakın çıkması gerekmektedir. Bununla birlikte 0.8 ile 1 arasındaki sonuç değerleri, ölçeğin yüksek derecede güvenilir olduğunu göstermektedir (Kartal ve Dirlik, 2016, s. 1874). Cronbach Alpha testi sonucunda envanterin siber zorbalık bölümü için güvenilirlik analizi sonucu iç tutarlılık katsayısı .933 olarak hesaplanmıştır. Siber mağduriyet bölümünde iç tutarlılık katsayısı .919 olarak belirlenmiştir. Elde edilen bu sonuç değerleri envanterin her iki bölümünün de "yüksek derecede güvenilir" olduğunu göstermektedir.

Siber Zorbalığa İlişkin Duyarlılık Ölçeği

Siber Zorbalığa İlişkin Duyarlılık Ölçeği Tanrıkulu ve arkadaşları (2013) tarafından geliştirilmiş olup ölçeğin geçerlik ve güvenilirliğine dair ilk uygulaması 15 maddelik hâliyle Nisan 2011'de 175 öğrenci üzerinde yapılmıştır. İlk uygulamadan iki hafta sonra yapılan test tekrar test uygulaması ise 120 öğrenciyle gerçekleştirilmiştir. Maddelerin test edilmesine yönelik yapılan ilk analiz sonucunda bir madde dışında diğer maddelerin tek faktör altında toplandığı görüldüğünden ilgili madde ölçekten çıkarılmıştır. Ölçekle ilgili ikinci analiz Kasım 2011 yılında örneklem sayısı 663'e çıkarılarak yapılmıştır. Bu analiz sonucunda da gerekli yük değerine ulaşmayan bir madde daha ölçekten çıkarılmıştır. Yapılan analizler sonucunda siber zorbalığa yönelik farkındalığı ölçen bu ölçek 13 madde ve tek faktör olarak son haline ulaşmıştır. Siber zorbalık duyarlılığı ne kadar yüksekse, ölçekteki puanlar da o kadar yüksek çıkacaktır (Tanrıkulu, 2013). Cronbach Alpha testi sonucunda siber zorbalığa ilişkin duyarlılık ölçeği için güvenilirlik analizi sonucu iç tutarlılık katsayısı .755 olarak hesaplanmıştır. 0.6 ile 0.8 arasındaki Cronbach Alpha testi sonuç değerleri ölçeğin "oldukça güvenilir" bir ölçek olduğunu göstermektedir (Kartal ve Dirlik, 2016).

Verilerin Analizi

Veri analizleri IBM SPSS Statistics 27 programı ile gerçekleştirilmiştir. Katılımcılara ait demografik veriler betimsel istatistik yöntemleriyle analiz edilerek frekans ve yüzde dağılımları değerlendirilmiştir. Değişkenlerin normal dağılıp dağılmadığının kontrol edilmesi için Kolmogorov Smirnov ve Shapiro-Wilk normallik testleri uygulanmıştır. Test sonucunda hesaplanan p değerinin $\alpha=0.05$ 'ten büyük çıkması, puanların normal dağıldığını göstermektedir (Mertler ve Vannatta, 2005, aktaran Demir ve diğerleri, 2016, s.132). Normallik testlerinin sonuçları 0.05'ten küçük çıkmıştır. Ayrıca verilerin normal dağılıp dağılmadığını görmek amacıyla Histogram

ve Q-Q grafiği de incelenmiştir. Bu doğrultuda çarpıklık (skewness) ve basıklık (kurtosis) değerleri hesaplanmıştır. Çarpıklık ve basıklık değerleri 1.5 ile +1.5 arasında olduğu zaman değerlerin normal dağılım gösterdiği kabul edilmektedir (Tabachnick and Fidell, 2013). Bütün bu analizlerin neticesinde değişkenlerin normal dağılmadığı tespit edilmiş ve araştırmada parametrik olmayan istatistiksel testler uygulanmıştır. Dolayısıyla, araştırmanın alt problemlerinden ilkinde Spearman Kısmi Korelasyon analizi ve diğer alt problemlerinin çözümlenmesinde parametrik olmayan Kruskal Wallis H ve Mann Whitney U istatistiksel analizleri kullanılmıştır. Mann Whitney U Testi, t-testinin parametrik olmayan alternatifidir. Bu test normal dağılım göstermeyen ve iki bağımsız gruba dair verilerin karşılaştırılması için kullanılmaktadır. İki'den fazla bağımsız gruba dair verilerin karşılaştırılmasında ise Kruskal Wallis One-way (Tek Yönlü) Varyans Analizi kullanılabilir. Kruskal Wallis testi One-way (Tek Yönlü) ANOVA testinin parametrik olmayan alternatifidir (Altunışık, Coşkun, Bayraktaroğlu ve Yıldırım, 2010). Araştırmanın ikinci alt problemi kapsamında, katılımcıların siber zorbalık davranışlarına yönelik tutumları, siber zorbalığa maruz kalma düzeyleri ve siber zorbalıkla ilgili duyarlılık ölçekleri üzerine yapılan analizde, frekans dağılımları, ortalama değerler ve standart sapmalar değerlendirilmiştir.

Bulgular ve Tartışma

Araştırmanın bu bölümünde katılımcılara sorulan sorular neticesinde elde edilen bulgulara değinilmiştir.

Y Kuşağı Mensubu Bireylerin Siber Zorba Davranışları, Mağdur Olma Durumları ve Siber Zorbalık Farkındalıklarına Ait Bulgular

Araştırmanın ilk alt probleminde y kuşağı mensubu bireylerin siber zorba davranışlar sergileme düzeyleri, siber mağdur olma durumları ve siber zorbalık farkındalıkları arasında anlamlı bir bağlantı olup olmadığı incelenmiştir. Bu bağlamda Spearman Kısmi Korelasyon analizi yapılmıştır. Korelasyon katsayısı (r) -1 ile +1 arasında değer alabilen bir ölçüdür. Eğer değişkenler arasındaki korelasyon, r değeri -1 ise, bu durum tam negatif doğrusal bir ilişkiyi işaret etmekte; r değeri +1 olduğunda ise, bu tam pozitif doğrusal bir ilişkinin varlığını göstermektedir. Korelasyon katsayısı $r=0$ olduğunda değişkenler arasında ilişki yok demektir. $r<0.20$ ve neredeyse sifıra yaklaştığında, ilişkinin yok veya çok zayıf olduğuna işaret etmektedir. 0.20 ile 0.39 arasındaki değerler orta düzeyde, 0.60 ile 0.79 arasındaki r değerleri yüksek düzeyde, 0.80 ile 1.0 arasındaki değerler ise çok yüksek bir ilişkinin olduğunu göstermektedir (Köklü, Büyüköztürk ve Bökeoğlu, 2006). Elde edilen sonuçlar Tablo 1'de sunulmuştur.

Tablo 1

Korelasyon Değerleri

Değişken	Siber Zorbalık	Siber Mağduriyet	Siber Zorbalık Duyarlılığı
Siber Zorbalık	1.000		
Siber Mağduriyet	.666	1.000	
Siber Zorbalık Duyarlılığı	.012	.052	1.000

Tablo 1'den de görüldüğü üzere elde edilen değerler sonucunda siber zorbalık farkındalığı ve siber zorbalığa maruz kalma, mağdur olma arasında pozitif ve düşük düzeyde bir ilişkiye ($r=.052$) ulaşılmıştır. Elde edilen korelasyon sonuçları neden-sonuç ilişkisi sunmasa da burada siber zorbalığa maruz kalanların siber zorbalığa daha duyarlı hâle geldiklerini söylemek mümkündür. İkinci sonuç olarak siber zorbalık farkındalığı ile siber zorba davranışlar arasında pozitif ve düşük düzeyde bir korelasyon olduğu görülmektedir ($r=.012$). Bu

sonuçtan hareketle siber zorbalığa ilişkin duyarlılığın artmasıyla siber zorbalık puanları düşüş göstermektedir. Üçüncü ve son sonuç olarak sanal ortamda mağdur olma ve zorba davranışlar gösterme arasında orta düzeyde pozitif yönde bir korelasyon çıkmıştır ($r=.666$); siber zorbalık davranışları ve siber zorbalığa maruz kalma durumuyla ilgili çıkan bu pozitif ilişki, siber zorbalığa maruz kalmanın başkalarına zorbaca davranışlar göstermeyi tetiklediği yönünde yorumlanabilir. Ayrıca elde edilen sonuçlar doğrultusunda siber zorbalık yapmanın bireyleri siber zorbalığa maruz kalmaya açık hâle getirdiği yorumu da yapılabilir.

Y Kuşağı Mensubu Bireylerin Siber Zorba Davranışları, Mağdur Olma Durumları ve Siber Zorbalık Farkındalıklarına Ait Betimsel İstatistikler

Araştırmanın ikinci alt problemde, y kuşağı bireylerin siber zorbalık davranışları, siber mağdur olma durumları ve siber zorbalık farkındalık düzeylerinin ne olduğu sorusu ele alınmıştır ve elde edilen sonuçlar Tablo 2’de sunulmuştur.

Tablo 2
Betimsel İstatistikler

	n	$\bar{x}$	ss	min.	mak.
Siber Zorbalık	244	13,21	4,46	12	48
Siber	244	13,27	4,27	12	48
Mağduriyet					
Siber Zorbalık	244	20,82	5,47	13	39
Duyarlılığı					

Araştırmada elde edilen veriler normal dağılım göstermemektedir fakat hesaplanan betimsel istatistikler sonucunda katılımcıların siber zorbalık ortalama puanı $\bar{x}=13,21$, siber mağduriyet ortalama puanı ise $\bar{x}=13,27$ şeklinde bulunmuştur. 12’den 48’e kadar olan puan aralığında bir sonuç alınabilen siber zorbalık ve siber mağduriyet değişkenlerine yönelik hesaplanan ortalama puanlar en düşük sonuç alınabilecek değere yakın bir değer çıkmıştır. Siber zorbalığa ilişkin duyarlılık puanı 13’ten 39’a kadar puan alabilmektedir. Hesaplamalar sonucunda siber zorbalığa ilişkin duyarlılık ortalama puanı $\bar{x}=20,82$ bulunmuştur. Dolayısıyla, katılımcıların siber zorbalığa ilişkin duyarlılık düzeyleri ortalamanın altında kalmıştır denebilir.

Y Kuşağı Bireylerin Siber Zorba Davranışları, Mağdur Olma Durumları ve Siber Zorbalıklarının Bazı Demografik Özellikler Bakımından Farklaşmasına Ait Bulgular

Araştırmanın son alt problemleri kapsamında y kuşağı mensubu bireylerin siber zorba davranışları, mağdur olma durumları ve siber zorbalık farkındalıklarının “Katılımcıların *cinsiyetlerine, yaşlarına, ilişki durumuna, kendi eğitim düzeyine, çalışma durumuna, anne-baba eğitim düzeyine, internette günlük vakit geçirme sürelerine, sosyal medya sayısına* göre farklılaşma var mıdır?” sorularına yönelik elde edilen bulgular analiz edilmiştir.

P (Probability; Olasılık) değeri, istatistiksel olarak anlamlılığı ölçmek için kullanılmaktadır ve bu değer bir fark varsa, varlığı ve farkın kanıt düzeyini ölçmektedir. $0.01 < p < 0.05$ anlamlı farklılık vardır, $0.001 < p < 0.01$ ise yüksek düzeyde anlamlı fark, $p < 0.001$ ise çok yüksek düzeyde anlamlı fark, $0.05 < p < 0.10$ ise anlamlılık sınırda $p > 0.10$ ise anlamlı fark saptanmamıştır yorumları yapılabilmektedir (Kul, 2014, s. 12).

Cinsiyete Göre Siber Zorbalık Davranışları, Mağdur Olma Durumları ve Siber Zorbalık Farkındalıklarının Farklılaşmasına Ait Bulgular

Araştırmaya katılan y kuşağı bireylerin siber zorbalık davranışları, mağdur olma durumları ile siber zorbalık farkındalıklarının cinsiyete göre farklılaşması incelenmiştir. Sonuçlar, parametrik olmayan Kruskal Wallis H testi kullanılarak elde edilmiştir. Cinsiyete göre farklılaşmayı gösteren bulgular Tablo 3'te yer almaktadır.

Tablo 3
Cinsiyet Değişkenine Göre *Kruskal Wallis* H testi Sonuçları

	Cinsiyet	n	Sıra Ortalaması	χ^2	sd	p
Siber Zorbalık	Kadın	177	114,82	22,652	2	,000
	Erkek	65	139,69			
	Diğer	2	243,00			
Siber Mağduriyet	Kadın	177	117,96	5,832	2	,054
	Erkek	65	133,44			
	Diğer	2	169,00			
Siber Zorbalık Duyarlılığı	Kadın	177	118,51	2,235	2	,327
	Erkek	65	133,65			
	Diğer	2	113,25			

Tablo 3'te yer alan sonuçlara göre y kuşağı bireylerin cinsiyetlerine göre siber zorbalık ($p < .05$) düzeylerinde anlamlı bir farklılık görülmektedir. Bireylerin siber mağduriyet ($p > .05$) ve siber zorbalık farkındalık ($p > .05$) düzeylerinde cinsiyete göre anlamlı bir farklılık göstermediği sonucuna ulaşılmıştır. Sıra ortalamalarına bakıldığında diğer seçeneğini işaretlemiş bireyler daha fazla siber zorbalık yaparken yine aynı şekilde diğer seçeneğini işaretlemiş kişilerin daha fazla mağdur oldukları söylenebilir. Fakat bu bireylerin siber zorbalık duyarlılığına ilişkin sıra ortalamaları kadın ve erkek seçeneğine oranla daha düşük çıkmaktadır. Bu bağlamda diğer seçeneğini işaretleyen bireylerin siber zorbalığa ilişkin farkındalık ve duyarlılık algılarının düşük düzeyde olduğu söylenebilir. Ayrıca, cinsiyetler arasında yapılan karşılaştırmada, siber zorbalık davranışlarının ve maruz kalma durumlarının erkeklerde kadınlara göre daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Alan yazınına bakıldığında, erkeklerin kadınlardan daha fazla siber zorbalık davranışı sergilediği ve zorbalığa maruz kaldığını ortaya koyan araştırmalar mevcuttur (Erdur-Baker ve Kavşut, 2007; Peker, Eroğlu ve Çitemel, 2012; Erbiçer, 2019); bu araştırmanın cinsiyet maddesinden elde edilen sonuçları alan yazınıyla tutarlılık göstermektedir. Siber zorbalık farkındalığına yönelik yapılan analiz sonuçlarına göre, erkek katılımcıların duyarlılık düzeylerinin kadın katılımcılara kıyasla daha yüksek olduğu görülmektedir. Erkek katılımcıların siber zorbalığa daha fazla maruz kalmaları, duyarlılık ve farkındalık düzeylerini artırabilir yorumu yapılabilir. Bu sonuç, Sezer, Yılmaz ve Karaoğlu'nun (2015) öğretmenlerdeki siber zorbalığa ilişkin farkındalık düzeyleriyle ilgili yaptığı çalışmayla tutarlılık göstermektedir. Ayrıca, Türkiye'de genel olarak erkeklerin teknoloji alanında kadınlara göre daha yetkin olduğu gerçeğiyle ilişkilendirilebilir.

Yaşa Göre Siber Zorbalık Davranışları, Mağdur Olma Durumları ve Siber Zorbalık Farkındalıklarının Farklılaşmasına Ait Bulgular

Araştırmaya katılan y kuşağı bireylerin siber zorbalık davranışları, mağdur olma durumları ile siber zorbalık farkındalıklarının belirlenen yaş aralıklarına göre farklılaşma gösterip göstermediği analiz edilmiştir. Bu analiz için parametrik olmayan testlerden Kruskal Wallis H testi kullanılmış olup bulgulara Tablo 4'te yer verilmiştir.

Tablo 4
Yaş Değişkenine *Kruskal Wallis H* Testi Sonuçları

	Yaş Aralığı	n	Sıra Ortalaması	χ^2	sd	p
Siber Zorbalık	25-29	149	131,97	14,114	2	0,000
	30-34	49	102,92			
	35-39	46	112,70			
Siber Mağduriyet	25-29	149	130,63	9,480	2	,009
	30-34	49	108,05			
	35-39	46	111,54			
Siber Zorbalık Duyarlılığı	25-29	149	123,23	,351	2	,839
	30-34	49	125,26			
	35-39	46	117,21			

Siber zorbalık ve zorbalığa maruz kalma konularında yapılan araştırmalar genellikle ergenler, lise öğrencileri ve üniversite öğrencileri üzerine yoğunlaşmaktadır (Ybarra ve Mitchell, 2004; Patchin ve Hinduja 2006; Erdur-Baker ve Kavşut; 2007 Sleglova ve Cerna, 2011; Peker, Eroğlu ve Çitemel, 2012). Ortaokul ve üniversite öğrencileri üzerine yapılan çalışmalar da mevcuttur (Dilmaç, 2009; Machmutow vd., 2012; Völlink vd., 2013; İğdeli, 2018; Chan ve Wong, 2017; Erbiçer, 2019). Bu çalışmaların bir kısmında yaş ve öğrencilerin sınıf düzeyleri ele alınmıştır fakat yaş aralığı çok geniş olmadığından ve benzer gelişim özelliklerine ve sosyal çevreye sahip olduklarından yaş ve siber zorbalık düzeylerinde anlamlı bir farklılık olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Yetişkinlere yönelik yapılan çalışmalar alan yazınında kısıtlıdır; bu araştırmanın alan yazınına katkı sağlaması için geniş bir yaş aralığı ele alınmıştır. Yaş değişkenine göre elde edilen verilere göre, y kuşağı bireylerin siber zorbalık davranışları ($p < .05$) ve mağdur olma durumları ($p < .05$) yaş aralıklarına göre anlamlı bir farklılık göstermektedir. Bireylerin siber zorbalık farkındalık düzeyleri ve ($p > .05$) yaş aralıkları arasında anlamlı bir farka rastlanmamıştır. Sıra ortalamaları incelendiğinde 25-29 yaş aralığındaki bireyler daha fazla siber zorbalık yaparken yine 25-29 yaş aralığının daha fazla siber zorbalığa maruz kaldığı söylenebilir. Analizler doğrultusunda varılan bu sonuç, 25-29 yaş aralığındaki bireylerin 30-34 ve 35-39 yaş aralığında bulunan bireylere oranla teknolojiye erişim ve teknoloji bilgilerinin daha fazla olmasıyla ilişkilendirilebilir.

İlişki Durumuna Göre Siber Zorbalık Davranışları, Mağdur Olma Durumları ve Siber Zorbalık Farkındalıklarının Farklaşmasına Ait Bulgular

Araştırmaya katılan y kuşağı bireylerin siber zorbalık davranışları ve mağdur olma durumları ve siber zorbalık farkındalıklarının katılımcıların ilişki durumlarına göre farklılaşma gösterip göstermediği analiz edilmiştir. Bu analiz için parametrik olmayan testlerden *Kruskal Wallis H* testi kullanılmış olup bulgulara Tablo 5'te yer verilmiştir.

Tablo 5
İlişki Durumu Değişkenine Göre *Kruskal Wallis H* Testi Sonuçları

	İlişki Durumu	n	Sıra Ortalaması	χ^2	sd	p
Siber Zorbalık	Evli	99	112,76	8,757	4	,067
	Bekâr	74	127,18			
	Nişanlı	9	122,28			
	İlişkisi var	40	139,46			
	İlişkisi yok	22	119,84			
Siber Mağduriyet	Evli	99	113,72	8,825	4	,066
	Bekâr	74	120,82			
	Nişanlı	9	122,50			
	İlişkisi var	40	139,39			
	İlişkisi yok	22	136,95			
Siber Zorbalık Duyarlılığı	Evli	99	119,40	,834	4	,934
	Bekâr	74	126,26			
	Nişanlı	9	122,17			
	İlişkisi var	40	118,68			
	İlişkisi yok	22	130,89			

Tablo 5'te verilen sonuçlara göre y kuşağı bireylerin siber zorbalık ($p>.05$), siber mağduriyet ($p>.05$) ve siber zorbalığa yönelik farkındalık düzeylerinde ($p>.05$) ilişki durumuna göre anlamlı bir fark bulunmamıştır. Sıra ortalamaları incelendiğinde, sadece ilişkisi olanlar daha fazla siber zorbalık davranışı gösterirken yine ilişkisi olanların daha fazla mağdur oldukları söylenebilir.

Kişinin Eğitim Durumuna Göre Siber Zorbalık Davranışları, Mağdur Olma Durumları ve Siber Zorbalık Farkındalıklarının Farklaşmasına Ait Bulgular

Katılımcıların siber zorbalık davranışları, mağdur olma durumları ile siber zorbalık farkındalıklarının kişinin eğitim düzeyine göre farklılaşma gösterip göstermediği analiz edilmiştir. Analizin yapılması amacıyla parametrik olmayan *Kruskal Wallis H* testi kullanılmış olup ve bulgular Tablo 6'da gösterilmiştir. Ankette bulunan "Okuma yazma biliyor." seçeneği hiçbir katılımcı tarafından seçilmemiştir.

Tablo 6

Kişinin Eğitim Durumu Değişkenine Göre *Kruskal Wallis H* Testi Sonuçları

	Eğitim Durumu	n	Sıra Ortalaması	χ^2	sd	p
Siber Zorbalık	Okuma yazma	2	169,50	4,524	5	,477
	bilmiyor					
	İlkokul	2	152,50			
	Ortaokul	2	96,00			
	Lise	31	131,92			
	Üniversite	108	118,97			
	Lisansüstü	99	122,38			
Siber Mağduriyet	Okuma yazma	2	94,50	3,935	5	,559
	bilmiyor					
	İlkokul	2	151,25			
	Ortaokul	2	94,50			
	Lise	31	122,55			
	Üniversite	108	117,68			
	Lisansüstü	99	122,38			
Siber Duyarlılığı	Zorbalık Okuma yazma	2	123,50	7,188	5	,207
	bilmiyor					
	İlkokul	2	166,75			
	Ortaokul	2	26,25			
	Lise	31	126,08			
	Üniversite	108	129,97			
	Lisansüstü	99	114,26			

Tablo 6’da verilen bulgulara göre, y kuşağı bireylerin zorba davranışları ($p>.05$), mağdur olma durumları ($p>.05$) ve siber zorbalığa yönelik farkındalıklarının ($p>.05$) kişinin eğitim durumuna göre farklılaşmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Bulgulara ait sıra ortalamaları incelendiğinde okuma yazma bilmeyenler daha fazla siber zorba davranışları sergilerken ilkokul mezunlarının daha fazla mağdur oldukları ve siber zorbalığa ilişkin duyarlılık düzeylerinin daha yüksek olduğu söylenebilir.

Kişinin Çalışma Durumuna Göre Siber Zorbalık Davranışları, Mağdur Olma Durumları ve Siber Zorbalık Farkındalıklarının Farklılaşmasına Ait Bulgular

Araştırmaya katılan y kuşağı bireylerin siber zorbalık, mağdur olma durumları ile siber zorbalığa yönelik farkındalıklarının kişilerin çalışma durumuna göre farklılaşma gösterip göstermediği analiz edilmiştir. Analiz için parametrik olmayan testlerden Mann Whitney U testi kullanılmış olup bulgulara Tablo 7’de yer verilmiştir.

Tablo 7

Kişinin Çalışma Durumu Değişkenine Göre *Mann Whitney U* Testi Sonuçları

	Çalışma Durumu	n	Sıra Ortalaması	χ^2	sd	p
Siber Zorbalık	Evet	131	120,65	15805,50	7159,5	,542
	Hayır	113	124,64	14084,50		
Siber Mağduriyet	Evet	131	121,23	15880,50	7234,5	,680
	Hayır	113	123,98	14009,50		
Siber Zorbalık Duyarlılığı	Evet	131	124,59	16321,50	7127,5	,617
	Hayır	113	120,08	13568,50		

Tablo 7’de yer alan sonuçlara göre, y kuşağı bireylerin siber zorbalık ($p>.05$), siber mağduriyet ($p>.05$) ve siber zorbalık farkındalığı düzeylerinde ($p>.05$) çalışma durumuna göre farklılaşma olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Bulgulara ait sıra ortalamaları incelendiğinde çalışmayanların daha fazla siber zorba davranışlar sergilediği ve yine çalışmayanların çalışan bireylere oranla daha fazla mağdur oldukları söylenebilir. Bu sonuçlar neden-sonuç ilişkisini açıklamamaktadır fakat genel olarak bir işte çalışmayan bireylerin sosyal ilişkilerde daha fazla stres yaşayabildiği dolayısıyla da sosyal dışlanmaya maruz kalabilecekleri ve bu nedenle siber zorba davranışlar sergileyebilecekleri düşünülebilir. Aynı zamanda, herhangi bir işte çalışmayan bireylerin maddi güçten yoksun olmaları nedeniyle daha fazla mağdur olabilecekleri de bir olasılıktır.

Anne Eğitim Durumuna Göre Siber Zorbalık Davranışları, Mağdur Olma Durumları ve Siber Zorbalık Farkındalıklarının Farklılaşmasına Ait Bulgular

Araştırmaya katılan y kuşağı bireylerin siber zorbalık davranışları, mağdur olma durumları ve siber zorbalık farkındalıklarının kişinin annenin öğrenim düzeyine göre farklılaşma gösterip göstermediğini ölçmek amacıyla parametrik olmayan testlerden Kruskal Wallis H testi kullanılmıştır. Elde edilen bulgulara Tablo 8’de yer verilmiştir.

Tablo 8

Anne Eğitim Durumu Değişkenine Göre *Kruskal Wallis H* Testi Sonuçları

	Anne Eğitim Durumu	n	Sıra Ortalaması	χ^2	sd	p
Siber Zorbalık	Okuma yazma bilmiyor	13	116,92	7,597	6	,269
	Okuma yazma biliyor	12	108,25			
	İlkokul	102	116,38			
	Ortaokul	40	120,59			
	Lise	55	136,46			
	Üniversite	19	128,24			
	Lisansüstü	3	145,00			
Siber Mağduriyet	Okuma yazma bilmiyor	13	94,50	13,710	6	,033
	Okuma yazma biliyor	12	117,67			
	İlkokul	102	114,30			
	Ortaokul	40	126,45			
	Lise	55	140,35			
	Üniversite	19	125,29			
	Lisansüstü	3	144,17			
Siber Zorbalık Duyarlılığı	Okuma yazma bilmiyor	13	75,15	16,091	6	,013
	Okuma yazma biliyor	12	89,58			
	İlkokul	102	121,45			
	Ortaokul	40	144,34			
	Lise	55	124,18			
	Üniversite	19	140,47			
	Lisansüstü	3	59,17			

Tablo 8'deki bulgulara göre, y kuşağı bireylerin siber zorbalık ($p > .05$) düzeyinde anne eğitim durumuna göre farklılaşma göstermemektedir. Siber mağduriyet ($p < .05$) ve siber zorbalığa yönelik farkındalıklarının ($p < .05$) anne öğrenim düzeyine göre farklılaştığı görülmektedir. Bulgulara ait sıra ortalamaları incelendiğinde lisansüstü eğitilmiş annelerin çocukları daha fazla siber zorbalık yaparken yine lisansüstü eğitilmiş annelerin çocuklarının daha fazla mağdur oldukları söylenebilir. Bu noktada siber zorbalığın siber mağduriyeti de beraberinde getirdiğini söylemek mümkündür. Lisansüstü eğitim seviyesine sahip annelerin çocuklarının daha fazla zorbalık yapması çeşitli faktörlere bağlanabilir. Lisansüstü eğitim düzeyine sahip annelerin daha yüksek eğitime sahip olmaları onların çocuklarına daha fazla teknolojiye erişim sağlamaları ve teknolojiyi daha aktif kullanmalarına olanak tanımalarını sağlayabilir ve bu durum da çocukların daha fazla siber zorba davranış sergilemelerine neden olabilir.

Diğer yandan lisansüstü eğitim seviyesine sahip annelerin çocuklarının daha fazla siber mağduriyete maruz kalmalarının sebebi olarak ebeveynlerin yüksek eğitilmiş olmasının, çocukların zorbalığa karşı tepki verme veya başa çıkma becerilerinde bir eksiklik yaratmış olabilir. Ayrıca, çocukların zorbalıkla karşılaştığından ebeveyninden yeterli destek ve rehberlik alamaması da bu durumu etkileyebilir. Elde edilen bu bulgular daha önce Serin'in (2012) araştırmasında elde ettiği bulgularla uyumluluk göstermektedir. Bu durum, ebeveynin

eğitim seviyesinin artmasıyla iş hayatında yer alma oranının da arttığı ve dolayısıyla çocukla ilgilenme seviyesinin düşebileceği, gelişim döneminde ebeveyn ilgisinden yoksun kalınması siber zorbalıkla ilgili davranışları ve duyarlılığı etkileyebileceği yorumu yapılabilir.

Baba Eğitim Durumuna Göre Siber Zorbalık Davranışları, Mağdur Olma Durumları ve Siber Zorbalık Farkındalıklarının Farklılaşmasına Ait Bulgular

Araştırmaya katılan y kuşağı bireylerin zorba davranışlar sergileme ve mağdur olma durumları ile siber zorbalığa yönelik farkındalıklarının baba eğitim durumuna göre farklılaşma gösterip göstermediğini ölçmek amacıyla parametrik olmayan Kruskal Wallis H testi kullanılmış olup bulgular Tablo 9’da sunulmuştur.

Tablo 9

Baba Eğitim Durumu Değişkenine Göre *Kruskal Wallis H* Testi Sonuçları

	Baba Eğitim Durumu	n	Sıra Ortalaması	χ^2	sd	p
Siber Zorbalık	Okuma yazma bilmiyor	2	169,50	13,182	6	,040
	Okuma yazma biliyor	5	96,00			
	İlkokul	88	116,95			
	Ortaokul	36	124,21			
	Lise	61	126,31			
	Üniversite	46	119,63			
	Lisansüstü	6	183,25			
Siber Mağduriyet	Okuma yazma bilmiyor	2	94,50	32,498	6	0,000
	Okuma yazma biliyor	5	94,50			
	İlkokul	88	112,56			
	Ortaokul	36	131,83			
	Lise	61	125,03			
	Üniversite	46	121,02			
	Lisansüstü	6	230,50			
Siber Zorbalık Duyarlılığı	Okuma yazma bilmiyor	2	94,50	3,609	6	,729
	Okuma yazma biliyor	5	94,50			
	İlkokul	88	112,56			
	Ortaokul	36	131,83			
	Lise	61	125,03			
	Üniversite	46	121,02			
	Lisansüstü	6	230,50			

Tablo 9’daki sonuçlara göre, y kuşağı bireylerin baba eğitim durumuna göre siber zorbalık ($p < .05$) ve siber mağduriyet ($p < .05$) düzeylerinde anlamlı bir farklılık olduğu görülmektedir. Sıra ortalamalarına bakıldığında lisansüstü eğitimli babaların çocukları daha fazla siber zorbalık yaparken yine lisansüstü eğitimli babaların çocuklarının daha fazla mağdur oldukları söylenebilir. Bu bulgular anne eğitim seviyesiyle benzerlik göstermektedir. Dolayısıyla anne eğitim seviyesine ilişkin bulgularda da belirtildiği gibi ebeveynleri yüksek

eğitim seviyesine sahip olan bireylerin teknolojiye erişim ve internette aktif olma durumlarında bir teşvik olabilir ve durum da kişinin zorba davranışlar sergilemesine ve siber zorbalığa maruz kalmasına neden olabilir. Bireylerin babalarının eğitim düzeyine göre siber zorbalığa ilişkin farkındalıkları ise ($p>.05$) anlamlı bir farklılık göstermemektedir. Başka bir deyişle katılımcıların babalarının eğitim düzeyleri onların siber alana ilişkin farkındalıkları üzerinde herhangi bir etkiye sahip değildir.

Günlük İnternet Kullanım Süresine Göre Siber Zorbalık Davranışları, Mağdur Olma Durumları ve Siber Zorbalık Farkındalıklarının Farklaşmasına Ait Bulgular

Araştırmaya katılan y kuşağı bireylerin siber zorbalık davranışları sergilemeleri, mağdur olma durumları ve siber zorbalığa yönelik farkındalık düzeylerinin gün içinde interneti kullanım sürelerine göre farklılaşma gösterip göstermediği incelenmiştir. Bu amaç doğrultusunda verilerin analizinde parametrik olmayan Kruskal Wallis H kullanılmıştır ve elde edilen sonuçlar Tablo 10'da gösterilmiştir.

Tablo 10

Günlük İnternet Kullanım Süresi Değişkenine Göre *Kruskal Wallis H* Testi Sonuçları

	Günlük İnternet Kullanım Sıklığı	n	Sıra Ortalaması	χ^2	sd	p
Siber Zorbalık	1 saatten az	6	133,67	7,305	4	,121
	1-3 saat	80	115,38			
	3-5 saat	66	126,14			
	5-7 saat	53	115,35			
	7 saat üzeri	39	138,94			
Siber Mağduriyet	1 saatten az	6	147,08	4,407	4	,354
	1-3 saat	80	116,01			
	3-5 saat	66	129,76			
	5-7 saat	53	118,09			
	7 saat üzeri	39	125,73			
Siber Zorbalık1 Duyarlılığı	1 saatten az	6	124,58	,354	4	,989
	1-3 saat	80	124,16			
	3-5 saat	66	124,69			
	5-7 saat	53	120,17			
	7 saat üzeri	39	118,23			

Tablo 10'da belirtilen sonuçlara göre y kuşağı bireylerin siber zorbalık ($p>.05$), siber mağduriyet ($p>.05$) ve siber zorbalığa yönelik farkındalıkları ($p>.05$) günlük internet kullanım sıklığı durumuna göre anlamlı bir farklılaşma göstermemektedir. Elde edilen bulguların sıra ortalamaları incelendiğinde günde 7 saat üzerinde internette vakit geçiren bireyler daha çok siber zorba davranışlar gösterirken günde 1 saatten az internet kullanan bireylerin daha fazla mağdur oldukları söylenebilir. İnternet kullanım süresi arttıkça siber zorbalık davranışlarının, azaldıkça ise siber zorbalığa maruz kalmanın arttığını söylemek mümkündür. Aynı şekilde sıra ortalamalarına bakıldığında internette günde 7 saat ve üzeri vakit geçirenlerin siber zorbalığa ilişkin duyarlılıklarının daha az olduğu, 1 saatten az kullananların ise daha fazla olduğu söylenebilir.

Alan yazınındaki araştırmalar, gün içinde internette vakit geçirme süresinin siber zorbaca davranışları ve siber zorbalığa maruz kalmayı yordadığını göstermektedir. Bireyler, internet üzerinde geçirdikleri süre arttıkça daha fazla zorbalık davranışı sergileyebilmekte ve rahatsız edici davranışlara maruz kalabilmektedir. İğdeli'nin (2018) üniversite öğrencileriyle yaptığı araştırmada, günlük internet kullanma süresi ile siber zorbalık ve siber zorbalığa maruz kalma durumları arasında anlamlı bir fark olduğu belirlenmiştir. Başka bir deyişle, gün içinde internette vakit geçirme süreleri arttıkça siber zorbalık davranışı sergileme ve siber zorbalığa maruz kalma seviyeleri de artmaktadır. Ancak bu araştırma bağlamında, günlük internet kullanım süresi ile siber zorbalık davranışları, mağdur olma durumları ve siber zorbalık farkındalığı arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır. Benzer bir sonuç Dalmaz (2014), Zalaquett ve Chatters'ın (2014) çalışmalarında da elde edilmiştir. Siber zorbalık farkındalığı ve günlük internet kullanım süresi arasında da anlamlı bir farklılaşma görülmemiştir. Benzer sonuçlar İğdeli (2018) ve Kınay'ın (2012) çalışmalarında da gözlenmektedir fakat bu sonuçların aksine Sezer, Yılmaz ve Karaoğlan Yılmaz'ın (2015) araştırmasında siber zorbalığa ilişkin duyarlılık düzeyiyle günlük internet kullanım sıklığı arasında önemli ölçüde farklılık bulunmuştur. Bu araştırmanın sonuçlarına göre günlük internet kullanım sıklığı daha yüksek olan öğretmenlerin farkındalığının daha az olanlara oranla fazla olduğu saptanmıştır.

Sahip Olunan Ağ Sayısına Göre Siber Zorbalık Davranışları, Mağdur Olma Durumları ve Siber Zorbalık Farkındalıklarının Farklılaşmasına Ait Bulgular

Araştırmaya katılan y kuşağı bireylerin sergiledikleri siber zorbalık davranışları, mağdur olma durumları ve siber zorbalık farkındalıklarında sahip olunan sosyal ağ sayısına göre farklılaşma olup olmadığını incelemek amacıyla parametrik olmayan testlerden Kruskal Wallis H kullanılmış olup analizden elde edilen sonuçlar Tablo 11'de verilmiştir.

Tablo 11
Sahip Olunan Ağ Sayısı Değişkenine Göre *Kruskal Wallis H* Testi Sonuçları

	Sosyal Ağ Sayısı	n	Sıra Ortalaması	χ^2	sd	p
Siber Zorbalık	1 adet	23	107,83	3,540	3	,316
	2 adet	37	122,19			
	3 adet	73	118,98			
	4 ve üzeri	111	127,96			
Siber Mağduriyet	1 adet	23	98,89	9,887	3	,020
	2 adet	37	117,16			
	3 adet	73	117,50			
	4 ve üzeri	111	132,46			
Siber Duyarlılığı	Zorbalık 1 adet	23	118,39	2,115	3	,549
	2 adet	37	135,70			
	3 adet	73	125,16			
	4 ve üzeri	111	117,20			

Tablo 11'deki bulgulara göre, y kuşağı bireylerin siber zorbalık ($p > .05$) ve siber zorbalık farkındalıkları ($p > .05$) kullanılan sosyal ağ sayısına göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir. Başka bir ifadeyle kullanılan ağ sayısının katılımcıların siber zorbalık ve siber duyarlılık düzeylerinde bir etki oluşturmadığı görülmektedir.

Katılımcıların siber mağduriyet ($p < .05$) düzeylerinde ise kullanılan sosyal ağ sayısına göre farklılaşma görülmektedir. Bulgulara ait sıra ortalamaları incelendiğinde 4 ve üzerinde sosyal ağ kullanan bireyler daha fazla siber zorbalık yaparken yine 4 ve üzeri sosyal ağ kullanan bireylerin daha fazla mağdur oldukları söylenebilir. Sosyal ağ sayısı arttıkça siber zorbalık eylemlerinde ve mağdur olma oranlarında artış görüldüğünü söylemek mümkündür. Bu sonuç, Reyns, Hanson ve Fisher (2011), Wendt ve Quandt (2013) ve İğdeli'nin (2018) çalışmalarıyla benzerlik göstermektedir. Lenhart (2007) tarafından yapılan bir araştırmaya göre, çevrim içi vakit geçiren bireylerin siber zorbalığa uğrama ihtimallerinin diğerlerine oranla daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Ayrıca içerik oluşturan bireylerin (blog yazarlar, fotoğraf ve video paylaşımlar) siber zorbalığa maruz kalma oranlarının yüksek olduğu bulunmuştur.

Bu durum, sosyal ağların siber zorbalık davranışları için bir platform sağlayabileceğini ve aynı zamanda bireylerin daha fazla mağduriyet yaşamasına ortam hazırlayabileceğini gösterir niteliktedir. Sosyal ağlarda anonimlik ve mesafeli iletişim gibi faktörler nedeniyle siber zorbalık davranışları artabilir ve daha fazla sosyal ağ hesabına sahip olmak siber zorbalığa maruz kalma riskini de artırabilir.

Sonuç

Bu çalışmada y kuşağı üyesi bireylerin siber zorbalık davranışlarını sergileme düzeyleri, siber mağdur olma durumları ve siber zorbalık farkındalıkları çeşitli demografik özelliklere göre ele alınarak ortaya konmaya çalışılmıştır. Veri analizinin ilk basamağında katılımcıların siber zorba davranışlar sergileme düzeyleri, siber mağduriyet durumları ve farkındalıkları arasındaki korelasyon incelenmiştir ve elde edilen bulgular sonucunda siber mağduriyet yaşama olasılığı yüksek olan bireylerin aynı zamanda siber zorbalık konusunda daha duyarlı oldukları görülmüştür. İkinci olarak siber zorbalık farkındalığı ve zorba davranışlar sergileme arasında pozitif ve düşük düzeyde bir korelasyon olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Dolayısıyla duyarlılığın artmasıyla siber zorbalık puanlarının düşüş gösterdiğini ve bireylerin sergiledikleri zorba davranışların azaldığını söylemek mümkündür. Bir diğer korelasyon analizi siber zorbalık davranışları ve mağdur olma durumları arasında yapılmıştır ve elde edilen sonuç orta düzeyde pozitif bir ilişki olduğu yönündedir. Bu sonuç, siber zorbalığa maruz kalmanın başkalarına zorbalık yapmayı tetikleyebileceği, ayrıca, siber zorba davranışlar sergileyen bireylerin siber zorbalık mağduru olma riskini artırabileceği söylenebilir.

Veri analizinin ikinci basamağında, verilerin normal dağılım özelliği üzerinde durulmuş ve normal dağılım sergilemediği görülmüştür. Bu nedenle, analizlerde normal dağılım varsayımını kullanmak mümkün olmamış ve bu bağlamda Kruskal-Wallis H testi ve Mann-Whitney U testi tercih edilmiştir. Veri analizinin üçüncü ve son basamağında katılımcıların siber zorbalık davranışları, siber zorbalığa maruz kalma durumları ve farkındalıkları bazı demografik özelliklere göre incelenmiştir. Cinsiyet değişkeni ele alınarak yapılan analiz sonucunda "diğer" seçeneğini işaretleyen katılımcıların kadın ve erkek katılımcılara oranla daha fazla siber zorbalık davranışı sergilediği ve siber zorbalığa maruz kaldığı sonucuna ulaşılmıştır. Kadın ve erkek katılımcılar arasında ise erkek katılımcıların kadın katılımcılara oranla daha fazla siber zorbalık davranışları sergilediği ve zorbalığa maruz kaldığı; aynı zamanda siber zorbalık farkındalıklarının daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Bu bulgular daha önce yapılmış bazı araştırmalarla uyumlu olup, Türkiye'deki toplumsal cinsiyet ve teknoloji alanındaki eşitsizliklere de işaret edebilir. Yaş değişkeni ele alındığında özellikle 25-29 yaş aralığındaki katılımcıların siber zorbalık yapma ve maruz kalma konusunda daha yüksek düzeyde olduğu tespit

edilmiştir. Bu durum, bu yaş grubundaki bireylerin diğer katılımcılara kıyasla daha fazla sosyal medyada vakit geçirmeleri ve teknolojik yetkinliklerinin daha yüksek olmasıyla ilişkilendirilebilir. Kişinin eğitim seviyesine ve çalışma durumuna göre siber zorbalık davranışları sergileme, mağdur olma durumları ve farkındalıkları konusunda farklılaşma görülmemiştir. Diğer bir deyişle, katılımcıların eğitim seviyeleri ve çalışma durumları siber zorbalık davranışları, mağduriyet düzeyleri ve farkındalıkları üzerinde herhangi bir etkiye sahip değildir fakat kişinin ebeveynlerinin eğitim düzeyi üzerine yapılan analiz sonuçlarında katılımcıların siber zorbalık davranışları ve siber zorbalığa maruz kalma durumları, baba eğitim seviyesine göre farklılık göstermemektedir aynı şekilde anne eğitim seviyesi ele alındığında siber zorbalık davranışlarında anlamlı bir farklılığa rastlanmamıştır ancak anne eğitim düzeyi ile mağduriyet ve farkındalık arasında anlamlı bir farklılaşma mevcuttur; lisansüstü eğitim seviyesine sahip annelerin çocuklarının daha fazla siber zorbalığa maruz kaldığı ve yine daha fazla duyarlı oldukları söylenebilir. Literatürdeki çalışmalar, gün içinde internette vakit geçirme süresinin siber zorbalık davranışları ve siber zorbalığa maruz kalma düzeylerini yordadığını göstermektedir. Bireylerin internette vakit geçirme süreleri arttıkça daha fazla zorbalık davranışı sergileyebilmekte ve daha fazla mağdur konumuna düşebilmektedir ancak bu araştırma bağlamında günlük internet kullanım süresi ile siber zorbalık davranışları, mağduriyet düzeyleri ve farkındalık arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır. Araştırmanın son bulgusu ise katılımcıların sosyal ağ kullanım sayısı ile siber zorbalık davranışları, mağduriyet durumları ve farkındalık düzeyleri arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Elde edilen sonuçlara göre, sosyal ağ kullanım sayısının siber zorbalık davranışı sergileme ve farkındalık düzeyi üzerinde bir etkiye sahip olmadığı yönündedir. Ancak siber mağduriyet düzeyi ile sosyal ağ kullanım sayısı arasında anlamlı bir ilişki tespit edilmiş olup özellikle 4 ve üzeri sosyal ağ kullanan katılımcıların daha fazla siber zorbalığa maruz kaldığı belirlenmiştir.

Bu çalışmada geniş bir yaş aralığı ele alınarak genel bir perspektif ortaya konmaya çalışılmıştır. Çalışmanın sonraki araştırmalara öncülük etmesi amaçlanmıştır. Çalışmadan elde edilen bulgular genişletilerek tekrar analiz edilebilir ve yorumlanabilir ve siber zorbalıkla önleme ve müdahale çalışmalarının önemi üzerine yeni bir araştırma ortaya konabilir, farkındalık ve farkındalığı artırma üzerine yeni bir çalışma yürütülebilir. Çünkü teknoloji çağının önemli bir sorunu hâline gelen siber zorbalığa yönelik önleme ve mücadele çalışmalarının yapılması önem arz etmektedir. Bu noktada, öncelikle siber zorbalığın tanımlanması gereklidir çünkü birçok birey bu konuda yeterli bilgiye sahip değildir ve uğradıkları zorbalığın boyutunun farkında olmayabilir. Bu nedenle, toplumun genelinde, özellikle okullarda ve gençlik merkezlerinde siber zorbalık hakkında bilinçlendirici eğitim programları düzenlenmelidir. Hem öğrencilere hem de ebeveynlere, öğretmenlere ve diğer yetişkinlere yönelik farkındalık çalışmaları yapılmalıdır. Eğitim verilebilecek bir diğer konu da güvenli internet kullanımı konusunda olmalıdır. Güçlü şifre kullanımı, kişisel bilgilerin paylaşımının sınırlandırılması, zararlı içeriklerin raporlanması gibi konular üzerinde durulmalı ve sosyal medya ve diğer dijital platformlarda gizlilik ayarlarının nasıl yapılandırılacağı konusunda da bilgilendirme yapılmalıdır.

Sanal ortamda başkalarına zarar verici veya olumsuz davranışlardan kaçınmak, saygılı iletişim kurmak ve başkalarıyla empati kurmak önemlidir. Bu şekilde, dijital dünyada bir kültür oluşturulabilir ve daha sağlıklı çevrim içi ortamlar oluşturulabilir. Bu ortamların oluşturulmasında iyi rol modeller önemlidir ve siber zorbalıkla mücadelede önemli role sahiptirler. Eğitimciler, aileler ve diğer yetişkinler, sanal ortamda saygı, hoşgörü ve empatiyi teşvik eden davranışlar sergileyerek genç bireylere iyi örnek olmalı ve etkili iletişim ortamı kurulduğunda genç bireylerin güvende hissetmeleri ve siber zorbalıkla başa çıkmaları desteklenebilir.

Siber zorbalık vakalarının raporlanması ve izlenmesi, hızlı müdahale ve gerekli önlemlerin alınması için oldukça önemlidir. Bu bağlamda, öğrenciler, ebeveynler, öğretmenler ve diğer yetişkinler güvenli ve etkili raporlama mekanizmalarını bilmeli ve siber zorbalık olaylarını yetkili kurumlara bildirmek ve raporlamak için

teşvik edilmelidir. Bu sayede, sorunlar daha hızlı şekilde ele alınabilir ve mağdurlara yardım edilebilir. Zorbalığa maruz kalan veya zorbalık yapan kişilere destek sağlayan danışmanlık merkezlerinin ve destek hatlarının erişilebilir olması da önemlidir.

Bahsedilen öneriler siber zorbalıkla mücadele ve önleme konusunda katkıda bulunabilir fakat sorunun karmaşıklığı göz önüne alındığında çeşitli yaş gruplarıyla ve ebeveynlere yönelik yapılan araştırmaların artırılması, paydaşların bu konuda birlikte çalışması ve çaba göstermesi önemlidir.

Kaynakça

- Altundağ, Y. (2016). Lise öğrencilerinde sanal zorbalık ve problemlerli internet kullanım ilişkisi, *Online Journal of Technology Addiction & Cyberbullying*, 3(1), 27-43. Erişim adresi <https://dergipark.org.tr/tr/pub/ojtac/issue/24675/260970>
- Altunışık, R., Coşkun, R., Bayraktaroğlu, S. ve Yıldırım, E. (2010). *Sosyal bilimlerde araştırma yöntemleri SPSS uygulamalı*. Sakarya: Sakarya Yayıncılık.
- Besag, V. E. (1989). *Bullies and Victims in Schools*. Milton Keynes, England: Open University Press.
- Dalmaz, E. (2014). *Üniversite öğrencilerinde siber zorbalık/mağduriyet, depresyon ve anksiyete arasındaki ilişkinin incelenmesi* (Yüksek Lisans Tezi), Haliç Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Demir, E., Saatçioğlu, Ö. ve İmrol, F. (2016). Uluslararası dergilerde yayımlanan eğitim araştırmalarının normallik varsayımları açısından incelenmesi, *Current Research in Education*, 2(3), 130-148. Erişim adresi https://www.researchgate.net/publication/312093046_Uluslararası_Dergilerde_Yayımlanan_Egitim_Arastirmalarinin_Normallik_Varsayimlari_Acisindan_Incelenmesi_Examination_of_Educational_Researches_Published_in_International_Journals_In_Terms_of_Normalit
- Erbıçer, E. S. (2019). Siber zorbalık ve siber mağduriyetin sosyal uyuma ve bazı demografik değişkenlere göre incelenmesi, *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 49, 190-222. doi: 10.9779/pauefd.559831
- Erdur-Baker, Ö. ve Kavşut, F. (2007). Akran zorbalığının yeni yüzü: Siber zorbalık, *Eurasian Journal of Educational Research*, 27, 31-42. Erişim adresi: https://www.researchgate.net/publication/324476306_Akran_Zorbaliginin_Yeni_Yuzu_Siber_Zorbalik_Cyber_Bullying_A_New_Face_of_Peer_Bullying#fullTextFileContent
- Gönültaş, M. (2019). *Üniversite öğrencilerinin siber zorbalık ve siber mağduriyet düzeylerinin problemlerli internet kullanım düzeyleri ve demografik değişkenlere göre incelenmesi* (Yüksek Lisans Tezi). Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- Henson, B., Reyns, B. W. ve Fisher, B. S. (2011). Security in the 21st century: Examining the link between online social network activity, privacy, and interpersonal victimization, *Criminal Justice Review*, 36(3), 253-268. <https://doi.org/10.1177/0734016811399421>
- İğdeli, F. (2018). *Üniversite öğrencilerinin siber zorbalık, siber mağduriyet ve siber zorbalık duyarlılıklarının çeşitli değişkenler bağlamında incelenmesi* (Yüksek Lisans Tezi), Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.

- Karadağ, E., Baloğlu, N. ve Yalçınkayalar, P. (2006). İlköğretim okulu yöneticilerinin öğretmenler tarafından algılanan demokratik tutumları ile öğretmenlerin demokratik değerleri üzerine ilişkisel bir araştırma, *Değerler Eğitimi Dergisi*, 4 (12), 65-82. Erişim adresi <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/302540>
- Kınay, H. (2012). *Lise öğrencilerinin siber zorbalık duyarlılığının riskli davranış, korumacı davranış, suçta maruziyet ve tehlike algısı ile ilişkisi ve çeşitli değişkenler açısından incelenmesi* (Yüksek Lisans Tezi). Sakarya Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Sakarya.
- Köklü, N., Büyükoztürk Ş. ve Bökeoğlu, Ö.Ç. (2006). *Sosyal bilimler için istatistik*. Ankara: Pegem-A Yayıncılık.
- Kul, S. (2014). İstatistik sonuçlarının yorumu: P değeri ve güven aralığı nedir?, *Plevra Bülteni*, 8(1), 11. doi:10.5152/pb.2014.003
- Kula Kartal, S. ve Mor Dirlik, E. (2016). Geçerlik kavramının tarihsel gelişimi ve güvenilirlikte en çok tercih edilen yöntem: Cronbach Alfa Katsayısı. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 16(4), 1865-1879. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/291942>
- Kowalski, R. M. ve Limber, S. P. (2013). Psychological, physical, and academic correlates of cyberbullying and traditional bullying. *Journal of Adolescent Health*, 53(1), 13-S20. doi: 10.1016/j.jadohealth.2012.09.018
- Lenhart, A. (2007). *Cyberbullying and online teens*. Washington: Pew Internet & American Life Project.
- Machmutow, K., Perren, S., Sticca, F. ve Alsaker, F.D. (2012). Peer victimisation and depressive symptoms: can specific coping strategies buffer the negative impact of cybervictimisation?. *Emotional & Behavioural Difficulties*, 17(3-4), 403-420. <https://doi.org/10.1080/13632752.2012.704310>
- Manap, A. (2012). *İlköğretim ikinci kademe öğrencileri ve siber zorbalık: Samsun ili örneği* (Yüksek Lisans Tezi), Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Samsun.
- Olweus, D. (1993). *Bullying at school: What we know and what we can do*. Oxford: Blackwell.
- Olweus, D. (2003). A profile of bullying at school. *Educational Leadership*, 60(6), 12- 17. Erişim adresi https://www.researchgate.net/publication/279570438_A_profile_of_bullying_at_school#fullTextFileContent
- Patchin, J.W. ve Hinduja, S. (2006). Bullies move beyond the schoolyard: A preliminary look at cyberbullying, *Youth Violence and Juvenile Justice*, 4(2), 148-169. doi:10.1177/1541204006286288
- Peker, A., Eroğlu, Y. ve Çitemel, N. (2012). Boyun eğici davranışlar ile siber zorbalık ve siber mağduriyet arasındaki ilişkide cinsiyetin aracılığının incelenmesi. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 9(1), 205-221. Erişim adresi: <http://www.insanbilimleri.com>
- Serin, H. (2012). *Ergenlerde siber zorbalık/siber mağduriyet yaşantıları ve bu davranışlara ilişkin öğretmen ve eğitim yöneticilerinin görüşleri* (Doktora Tezi), İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Sezer, B., Yılmaz, R. ve Karaoğlan Yılmaz, F. G. (2015). Cyber bullying and teachers' awareness. *Internet Research*, 25(4), 674-687. doi: 10.1108/IntR-01-2014-0023
- Šleglova, V. ve Cerna, A. (2011). Cyberbullying in adolescent victims: Perception and coping. *Cyberpsychology, Journal of psychosocial research on cyberspace*, 5(2), Article 4. Erişim adresi <https://cyberpsychology.eu/article/view/4248/3294>
- Sönmezay, H. (2010). *Lise öğrencilerinde zorbalığın iletişim becerileri ve algılanan sosyal destek ile ilişkisinin incelenmesi* (Yüksek Lisans Tezi), Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

- Şahin, M. ve Akbaba, S. (2017). *Okulda ve sanal ortamda zorbalık ve empati*, Ankara: Nobel Kitabevi.
- Tabachnick, B. G. ve Fidell, L. S. (2013). *Using multivariate statistics*. Boston: Pearson.
- Tamer, N. ve Vatanartıran, S. (2014). Ergenlerin teknolojik zorbalık algıları. *Online Journal of Technology Addiction & Cyberbullying*, 1(2), 1-20. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/290293>
- Tanrıkulu, T. (2013). *Siber zorbalıkla ilgili değişkenlerin incelenmesi ve gerçeklik terapisi yönelimli bir müdahale programının siber zorbaca davranışlar üzerindeki etkisi* (Doktora Tezi), Sakarya Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Sakarya.
- Tanrıkulu, İ. ve Erdur-Baker, Ö. (2020). Psychometric properties of a cyberbullying inventory for university students, *British Journal of Guidance & Counselling*, 49 (3), 494-507. doi: 10.1080/03069885.2020.1775174
- Tokunaga, R. S. (2010). Following you home from school: A critical review and synthesis of research on cyberbullying victimization, *Computers in Human Behavior*, 26, 277-287. doi:10.1016/j.chb.2009.11.014
- Völlink, T., Bolman, C. A. W., Dehue, F. ve Jacobs, N.C.L. (2013). Coping with cyberbullying: differences between victims, bully-victims and children not involved in bullying, *Journal of Community & Applied Social Psychology*, 23, 7-24. doi: 10.1002/casp.2142
- Wendt, R. ve Quandt, T. (2013). Social Relations and cyberbullying: The influence of individual and structural attributes on victimization and perpetration via the internet. *Human Communication Research*, 39(1), 101-236. doi: 10.1111/j.1468-2958.2012.01442.
- Willard, N. (2007). *Cyberbullying and cyberthreats: Responding to the challenge of online social aggression, threats and distress* (3. bs.). Champaign: Research Pres.
- Williams, K. R. ve Guerra, N.G. (2007). Prevalence and predictors of internet bullying, *Journal of Adolescent Health*, 41, 14-21. doi:10.1016/j.jadohealth.2007.08.018
- Ybarra, M. L. ve Mitchell, K. J. (2004). Online aggressor/targets, aggressors and targets: A comparison of associated youth characteristics. *Journal of Child Psychology and Psychiatry*, 45(7), 1308-1316. doi:10.1111/j.1469-7610.2004.00328.x
- Zalaquett, C. P. ve Chatters, S. J. (2014). Cyberbullying in college, *SAGE Open*, 4(1), 1-8. doi:10.1177/2158244014526721

Extended Abstract

Purpose

The main aim of this study is to reveal the perceptions of Generation Y individuals located in Turkey regarding cyberbullying, cyber victimization, and cyberbullying awareness. Additionally, the study aims to comprehend variations in individuals' awareness of cyberbullying and cyber victimization based on different demographic factors. These demographic factors encompass gender, age, socio-economic status, daily internet usage duration, purpose of internet usage, social media habits, family structure, and educational level.

Design and Methodology

In this research, the correlation among Generation Y individuals' cyberbullying behaviours, levels of cyber victimization, and levels of cyberbullying awareness has been examined using a correlational survey model.

The study group consists of 244 individuals from Generation Y, aged between 25 and 40, located in Turkey during the years 2021-2023. According to the information provided in the Personal Information Form, 177 participants are female, and 65 are male. Additionally, 2 participants identified themselves as 'other' in the gender classification.

In the research, participants were administered the Personal Information Form, developed by Igdeli (2018), to identify their socio-demographic characteristics. To understand participants' cyberbullying behaviours and levels of a cyber victim, the 'Revised Cyberbullying Inventory for University Students' by Tanrikulu and Erdur-Baker (2020) was adapted for Generation Y. Additionally, to comprehend participants' awareness levels regarding cyberbullying, the 'Cyberbullying Sensitivity Scale' developed by Tanrikulu, and colleagues (2013) was utilized.

Data analyses were performed using IBM SPSS Statistics 27 software. Demographic data of the participants were analyzed using descriptive statistics methods, evaluating frequency and percentage distributions. Kolmogorov-Smirnov and Shapiro-Wilk normality tests were conducted to assess whether the variables followed a normal distribution. The results of the normality tests were less than 0.05. Additionally, Histogram and Q-Q plots were examined to visualize the normality of the data. Skewness and kurtosis values were computed in this regard. Based on all these analyses, it was determined that the variables did not follow a normal distribution, leading to the application of non-parametric statistical tests in the research. Consequently, for the first sub-problem of the study, Spearman's Partial Correlation analysis was employed, and for the resolution of the other sub-problems, non-parametric Kruskal-Wallis H and Mann-Whitney U statistical analyses were utilized. Within the scope of the second sub-problem of the research, in the analysis of participants' attitudes towards cyberbullying behaviors, levels of exposure to cyberbullying, and sensitivity scales related to cyberbullying, frequency distributions, mean values, and standard deviations were assessed.

Findings

In the initial stage of data analysis, the correlation among participants' levels of exhibiting cyberbullying behaviors, experiencing cyber victimization, and their awareness was examined. The findings from the obtained results indicated that individuals with a higher probability of experiencing cyber victimization were also more sensitive to the issue of cyberbullying. Secondly, it was found that there exists a positive and low-level correlation between cyberbullying awareness and the display of bullying behaviors.

Another correlation analysis was conducted, focusing on the correlation between cyberbullying behaviors and experiences of victimization, revealing a moderately positive relationship. This outcome suggests that being subjected to cyberbullying could trigger engaging in bullying behaviors towards others. Furthermore, individuals displaying cyberbullying behaviors might also increase their risk of becoming victims of cyberbullying.

Analyzing the gender variable revealed that participants who selected the "other" option exhibited more cyberbullying behaviors and experienced cyberbullying to a greater extent compared to male and female participants. Among male and female participants, males displayed more cyberbullying behaviors and experienced victimization to a greater extent. Additionally, it was observed that their awareness of cyberbullying was higher.

When considering the age variable, it was determined that particularly participants within the age range of 25-29 exhibited higher levels of both engaging in cyber bullying and experiencing cyberbullying victimization. This finding could be associated with the fact that individuals in this age group tend to spend more time on social media and possess higher technological competencies compared to other participants. Regarding participants' educational levels and employment statuses, no significant differences were observed in terms of displaying cyberbullying behaviors, experiencing victimization, and awareness.

In the analysis conducted on the educational levels of participants' parents, the results indicate that participants' cyberbullying behaviors and experiences of cyberbullying victimization do not differ significantly based on the father's educational level. Similarly, when considering the mother's educational level, no significant difference was found in cyberbullying behaviors; however, a significant differentiation was observed between the mother's educational level and victimization as well as awareness.

In the context of this study, there was no significant difference found between daily internet usage duration and cyberbullying behaviors, victimization levels, and awareness. When examining the relationship between participants' frequency of social media use and cyberbullying behaviors, victimization statuses, and awareness levels, the results suggest that the frequency of social media use does not have a significant impact on displaying cyberbullying behaviors or the level of awareness.

Research Limitations

The study has been limited to 244 participants, thus the generalizability of the obtained results is limited. Due to the subjective nature of the used surveys or scales, there may be misleading factors among participants' responses. Since a correlational and survey-based approach was employed in the research, determining causal relationships becomes more challenging. While the research data was collected between 2021-2023, the rapidly changing nature of technology and internet usage makes it uncertain how the findings will change over time.

Implications (Theoretical, Practical and Social)

In this study, by considering a wide age range, an attempt has been made to present a general perspective, aiming for the research to pave the way for future studies. The findings obtained from the study can be expanded, reanalyzed, and interpreted to lead to new research on the significance of prevention and intervention efforts against cyberbullying. As cyberbullying has become a significant issue in the age of technology, there is a need for preventive and intervention measures. At this point, it is necessary to first define cyberbullying, as many individuals might lack sufficient knowledge on the subject and might not be aware of the extent of the bullying they experience. Therefore, awareness-raising educational programs about cyberbullying should be organized within the society, especially in schools and youth centers. Awareness

campaigns should be conducted for both students and parents, as well as teachers and other adults. Another topic that could be covered in education is safe internet usage. Emphasis should be placed on topics like using strong passwords, limiting the sharing of personal information, and reporting harmful content, along with providing guidance on configuring privacy settings on social media and other digital platforms.

Reporting and monitoring cyberbullying incidents are crucial for swift intervention and taking necessary measures. In this context, students, parents, teachers, and other adults should be familiar with secure and effective reporting mechanisms and encouraged to report and notify authorities about cyberbullying incidents. This would facilitate quicker resolution of issues and providing assistance to victims. Accessible counseling centers and support hotlines that provide assistance to those affected by or engaged in bullying are also important.

While the suggested recommendations can contribute to combating and preventing cyberbullying, considering the complexity of the issue, it's important to increase research involving various age groups and targeting parents. Collaborative efforts and commitment from stakeholders are crucial in addressing this issue effectively.

Originality/Value

The original contribution of this research lies in its comprehensive exploration of a wide age range, aiming to provide a holistic perspective on the subject through an in-depth analysis. The main objective of the study is to contribute to advancing knowledge in the field of cyberbullying by pioneering future research efforts. From an overarching standpoint, this research underscores the significance of proactive measures against the rapidly escalating issue of cyberbullying in the digital age. The findings not only shed light on the dynamics of cyberbullying but also form the foundation for a deeper understanding of prevention and intervention strategies. The recommendations encompassing educational initiatives, awareness campaigns, effective reporting mechanisms, and accessible support services represent a potent approach in the combat and prevention of cyberbullying. In conclusion, this research holds the potential to initiate collaborative endeavors among stakeholders, potentially spearheading meaningful policy changes, and creating a safer digital environment for current and future generations.

Araştırmacı Katkısı: Bennur ÖZTÜRK (%100)